

19. Zapukhlyak, I. B. and Zelinska, G. O. (2012). «Management culture as a component of regional educational management». *Teoretychni ta prykladni pytannya ekonomiky*. Issue 27 (2), pp. 300-305.

Abstract.

Zapukhlyak I. B., Petryna M. Yu. Human factor of intellectual resources as the main in ensuring the company's readiness to change.

Introduction. The problem of formation and use of intellectual resources is actively considered at the state, regional and macro level. Their role is enhanced in the process of use along with other resources. Human factor is important.

The purpose of the article is to explore intellectual resources as a basis in the process of ensuring enterprise readiness for change.

Results. The definition of «intellectual resources» is given. A component structure of intellectual resources is proposed. The following components are distinguished: intellectual property, interspecific resources, infrastructure resources, marketing resources, human resources. The functions of each component are given. The distinction between intellectual and material, financial and informational resources is determined. The role of human resources in improving the efficiency of the enterprise is substantiated. The need to review the role of human resources in socio-economic processes is emphasized. The components of economic culture, which most influence the economic behavior of a person, are distinguished. Strategies of human-worker behavior are generalized. The relationship and interdependence of enterprise and human development is shown. The priority of the person role is social-spiritual. The role of motivation in human development is noted. Groups of people with different reactions to implemented changes are distinguished and characterized. Structural (organizational) and psychological barriers are outlined and characterized. A list of methods to overcome resistance to change has been developed. The advantages and disadvantages of the approaches to the elimination of resistance are described.

Conclusions. Instability of economic environment of the enterprise functioning creates difficulties in work of people. However, intellectual resources are the key to enterprise development. In this regard, it is advisable to review the perceptions of these resources as they are used.

Key words: intellectual resources, human resources, human factor, changes, resistance to change.

Стаття надійшла до редакції 05.01.2019 р.

Бібліографічний опис статті:

Запукхляк І. Б., Петрина М. Ю. Людський фактор інтелектуальних ресурсів як головний у забезпеченні готовності підприємства до змін. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2019. № 1. С. 17-24.

Zapukhlyak I. B., Petryna M. Yu. Human factor of intellectual resources as the main in ensuring the company's readiness to change. *Actual problems of innovative economy*. 2019. No. 1. pp. 17-24.

УДК 338.432:631

**КРАЛЯ В. Г., кандидат економічних наук, старший викладач
Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка (м. Харків, Україна)**

**СТРАТЕГІЧНІ ІМПЕРАТИВИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АДАПТАЦІЙНИХ
МЕХАНІЗМІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Краля В. Г. Стратегічні імперативи організаційного розвитку адаптаційних механізмів аграрних підприємств в сучасних умовах.

Вступ. Розвиток підприємства залежить від швидкості його реагування на зміни зовнішнього середовища. Адаптивність відіграє важливу роль у підтриманні конкурентоспроможності підприємства. Специфічність сільськогосподарської діяльності вимагає від підприємств пошуку нових шляхів підвищення рівня адаптивності.

Метою статті є визначення стратегічних напрямів організаційного розвитку адаптаційних механізмів аграрних підприємств.

Результати. Визначено продукт адаптивного стратегічного планування. Наведено інструменти адаптації підприємства. Охарактеризовано особливості використання інструментів адаптації. Запропоновано спосіб аналізу стратегії розвитку галузі тваринництва. Виділено слабкі та сильні сторони, можливості та загрози. Надано характеристику елементів адаптації аграрних підприємств (форма, результат, ціль, швидкість адаптації, особливість адаптації до нових умов, операції за допомогою яких відбувається адаптація, основні напрямки адаптації). Визначено задачу адаптивного розвитку підприємства. Наведено принципи формування системи адаптивного стратегічного управління. Охарактеризовано види активної та пасивної адаптації підприємства. Активна адаптація направлена на здійснення відповідних заходів для коригування визначених параметрів підприємства. Пасивна адаптація спрямована на спостереження за змінами, їх облік. Визначено характерні риси адаптивного розвитку підприємства. Наведено матриця Ансоффа для сільськогосподарських підприємств. Вказано на нерозривний взаємозв'язок між конкурентоспроможністю та рівнем адаптації підприємства.

Інноваційні засади регулювання процесів реалізації інтересів учасників економічних відносин

Висновки. В роботі розглянуто й проаналізовано теоретичні положення щодо адаптаційних механізмів в системі стратегічного управління аграрних підприємств з метою їх пристосування до нестабільних умов ринкового середовища. Представлено характеристику елементів адаптивного стратегічного управління аграрних підприємств. Виокремлено напрями діяльності аграрних підприємств при різних видах адаптації.

Ключові слова: адаптація, стратегія, адаптаційні механізми, організаційні зміни, стратегічного управління.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Нова парадигма формування стратегії розвитку підприємства показує, що головний фактор його стратегічної поведінки не в чіткому виконанні завдань, а в здатності швидко реагувати на зміни умов зовнішнього середовища з відповідним коригуванням завдань. Ефективна адаптація сільськогосподарського підприємства є умовою для підтримки конкурентоспроможності, способом виживання у мінливому середовищі, формою досягнення стратегії реагування на зміни, використання адаптивного управління конкурентоспроможністю з метою пристосування внутрішнього середовища та його складових до зовнішніх змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Управлінська структура підприємства прямо залежить від факторів мінливого зовнішнього середовища, впровадження заходів. Розвиток аграрних підприємств пов'язаний із змінами зовнішнього середовища. Саме такі зміни ініційовані внутрішніми причинами росту економіки. Спрямованість та інтенсивність зміни елементів, які не входять в економічну сферу є функцією запитів практичної господарської дійсності. Зміни відбуваються коли з'являються необхідні економічні умови для їх застосування. Тому адаптація підприємств є закономірним процесом еволюції економіки. Проблема адаптації підприємств до змін зовнішнього середовища набула нових рис, коли досягнутий підприємством стаціонарний стан стає тимчасовим явищем через істотне збільшення рівня мінливості й впливи невизначеності [1]. Сьогодні відомо такі прояви адаптації як самонавчання, звикання, навчання, самоорганізація. Розвиток підприємств пов'язаний із змінами зовнішнього середовища, які ініційовані внутрішніми факторами динаміки підприємства. Зовнішнє середовище підприємств багато в чому виступає внутрішньою складовою економіки. Адаптація неможлива без організаційних і технологічних інновацій, а досягнутий стан вимагає адаптації до чинників зовнішнього середовища, які змінюються. Вчені приводять різні значення терміну «адаптація» в залежності від його використання (як визначення процесу, так і результату). Існує також поняття «адаптованість», що визначається як

результат процесу. Науковці дають такі визначення терміну «адаптація»:

– здатність своєчасно проводити адекватні зміни для корекції діяльності підприємства у відповідності до вимог зовнішнього середовища [2];

– процес пристосування підприємства та його діяльності до зовнішнього середовища, а також ефективного використання його виробничого потенціалу [3];

– один із основних інструментів досягнення кінцевої мети [4].

Формулювання цілей статті. Метою роботи є визначення стратегічних напрямів організаційного розвитку адаптаційних механізмів аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування механізму стратегічної адаптації являє собою зміст процесу адаптивного стратегічного планування, що являє собою інтегровану систему обґрунтування пристосованих до особливостей зовнішнього середовища і внутрішніх можливостей об'єкта моделей стратегічного управління, які формують методологічний базис реалізації встановлених стратегічних цілей і ефективних напрямів стратегічного розвитку на шляху досягнення організацією цільового стану й положення на ринку. Продуктом адаптивного стратегічного планування є стратегія, узагальнене визначення якої слід давати з врахуванням моделі стратегічного управління, на базі якої вона сформована. Модель стратегічного управління визначає форму стратегії, її концептуальні ознаки, пов'язані з предметом і об'єктом стратегічного регулювання [5].

Інструментами адаптації підприємства виступають: 1) створення інформаційної системи; 2) здійснення стратегічного планування; 3) створення гнучкої організаційної структури; 4) встановлення партнерських відносин. Кожен з них використовується при адаптації по-різному:

1) допоможе знизити невизначеність на вході й виході організації; своєчасне отримання інформації, що дозволить максимально підвищити ступінь захисту від непередбачених обставин;

2) організація зможе передбачити стратегію та її розвиток; організація буде здатною

**Інноваційні засади регулювання процесів реалізації інтересів
учасників економічних відносин**

до постановки довгострокових цілей і розробки стратегій для їх досягнення;

3) організація отримує можливість швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища (за мінімальний проміжок часу змінити напрямок розвитку або кардинально змінити спеціалізацію);

4) завдяки продуктивним відносинам керівництва й персоналу створюватимуться оптимальні умови розвитку.

Для того щоб аграрні підприємства змогли забезпечити виробництво та реалізувати конкурентоспроможну продукцію, потрібно провести аналіз сильних і слабких сторін стратегії розвитку галузі тваринництва. Після проведення даного аналізу буде зрозуміло, до яких умов потрібно адаптуватися підприємствам для ефективного функціонування на ринку тваринницької продукції (рис. 1).

Можна стверджувати, що сільськогосподарські підприємства не активно використовують в своїй роботі механізми адаптації. Вони намагаються підвищувати ефективність

виробництва, активно беруть участь в торгівельній діяльності в країні, проте, застосування активних методів в чистому вигляді є досить низькою. Реалізація адаптаційного механізму використовується в тому випадку, коли виникає зміна в ринковій кон'юнктурі таких умов, в яких неможливо підприємству досягти старих цілей тими самими способами, що і раніше. Сьогодні ефективна адаптація сільськогосподарського підприємства є необхідною умовою для підтримки його конкурентоздатності, способом виживання в постійно змінюваному ринковому середовищі, формою досягнення поставленої перед підприємством мети. Фактори зовнішнього середовища змінюються досить стрімко, що призводить до зміни управлінської, організаційної структури підприємства, запровадження заходів реагування на ці зміни, використання адаптивного управління конкурентоздатністю з метою пристосування внутрішнього середовища до змін зовнішнього [6].

Рис. 1. Аналіз стратегії розвитку галузі тваринництва

Виділяють головні риси адаптації з позицій системного, процесного і ситуаційного підходів, що приведені в табл. 1.

Задачею адаптивного розвитку підприємства є така реакція на вплив, щоб збільшити ефективність руху до запланованої мети. Система управління адаптивним

розвитком повинна не лише відповідати на теперішні події, а й мати змогу реагувати на незнайомі події що виникають у зовнішньому середовищі. Для підприємств вимоги до адаптації системи стратегічного управління розробляються, виходячи з розміру системи та її віддачі.

Таблиця 1

Характеристика елементів адаптації аграрних підприємств

Елементи адаптації	Характеристика
Форма адаптації	Активність спрямована на власну адаптацію до середовища. Система стає активною по відношенню до об'єкта. Найбільш розвинута форма активності перетворює середовище
Результат адаптації	Оцінка адаптивної діяльності підприємства
Особливість адаптації до нових умов	Циклічність існування системи й адаптивність її функціонування. Оцінка адаптивної діяльності підприємства як результат адаптації в нових умовах
Ціль адаптації	Находження альтернативи, яка забезпечує отримання найкращого потрібного показника діяльності
Швидкість адаптації	Частота переходів підприємства з поточного стану у більш стійкий стан. Забезпечення пристосування підприємства до вимог ринку
Операції за допомогою яких відбувається адаптація	Пошукові управлінсько-технологічні та інвестиційні
Основні напрямки адаптації	Ухилення від несприятливих умов. Перехід у стан різкого зниження активності функціонування. Розвиток умов пристосування для робіт у несприятливих ситуаціях

Джерело: розроблено автором

Інноваційні засади регулювання процесів реалізації інтересів учасників економічних відносин

До принципів формування системи адаптивного стратегічного управління можна віднести такі:

- стратегія управління з орієнтацією на розвиток підприємства;
- увага до професійних якостей менеджерів;
- організація системи стратегічного управління, яка орієнтована на виробничий менеджмент, ініціативу, творчість та маркетингове управління;
- готовності до змін в майбутньому, цілеспрямованість;
- економічний стан підприємства та галузі, яка забезпечує постановку та вирішення стратегічних завдань;
- використання сучасних інформаційних технологій.

Соколова Л. В. зазначає [7], що управління адаптивним розвитком підприємства здійснюють на основі активної і пасивної адаптації. Активна адаптація розвитку підприємства є механізмом реалізації адаптивних якостей, закладених у систему, з можливістю коригування планового рішення.

Активна адаптація забезпечує постійний контроль над виконанням плану розвитку і його відповідне коригування у разі змін умов функціонування системи, а також параметрів зовнішнього й внутрішнього середовища. Пасивна адаптація забезпечує облік можливих змін умов функціонування системи управління адаптивним розвитком аграрного підприємства під час розроблення плану роботи. У плані зазначають елементи адаптаційного потенціалу управління системи управління розвитком та елементи

потенціалу розвитку підприємства Пасивна адаптація ґрунтується на накопиченні інформації щодо реалізації планів за попередні періоди. Результатом пасивної адаптації підприємства є отримання плану, який з урахуванням можливих тенденцій розвитку як зовнішніх, так і внутрішніх умов функціонування системи, містить би адаптаційний потенціал для реагування на всі можливі зміни.

Адаптивний підхід може стати методологічною основою для побудови системи розвитку й механізму управління адаптивним розвитком підприємства. Напрями й види адаптації є складним процесом пристосування діяльності підприємства, внутрішнього середовища до змін середовища функціонування для забезпечення стійкого конкурентного стану на ринках збуту.

Адаптивний розвиток підприємства характеризується такими рисами:

- характер зміни зовнішнього середовища підприємства (послідовність (хаотичність) змін, характер змін середовища);
- тип підприємства (його розміри);
- стан й особливості функціонування підприємства в поточних умовах (інноваційний потенціал, стратегія розвитку, креативність системи управління, темпи розвитку підприємства, конкурентоспроможність, кооперативність підприємства) (табл. 2).

В умовах глобалізаційних перетворень важливо зміцнити конкурентоспроможність в усіх видах господарської діяльності, що дасть підприємству можливість своєчасно зміцнити напрям та коригувати свій стратегічний набір відповідно до нових умов господарювання.

Таблиця 2

Матриця Ансоффа для сільськогосподарських підприємств

Ринок /Товар	Старий товар	Новий товар
Старий ринок	- проникнення на ринок; - підтримання економічних зв'язків та підвищення якості продукції;	- розвиток товару; - модифікація старого товару;
Новий ринок	- розвиток ринку; - освоєння нових каналів збуту;	- диверсифікація; - розширення асортименту продукції.

Джерело: розроблено автором

Є нерозривний взаємозв'язок між рівнем адаптації аграрних підприємств та конкурентоспроможністю, що призводить до ефективного пристосування агроформувань до зміни середовища та умов глобалізації. Ефективне стратегічне управління підприємством дає максимально позитивний ефект господарювання.

Стратегія конкуренції з основою конкурентної поведінки підприємства на ринку й зображує схему забезпечення переваг над конкурентами. Конкурентна стратегія

концентрується на діях і підходах, які пов'язані з управлінням, спрямованим на встановлення та зміцнення довгострокової конкурентоспроможної позиції підприємства на ринку [8].

Головна мета управління – посилення основного набору конкурентних переваг підприємства, що характеризується первинним і вторинним походженням. Зважаючи на специфіку аграрної сфери, сільськогосподарські підприємства мають неоднаковий стратегічний потенціал, реалізують різні стратегії і

можуть функціонувати в середовищі певної міри складності. Одні й ті самі фактори для різних підприємств можуть бути керованими, некерованими, або такими, що враховуються (приспосовуються).

Висновки. В перспективі сільськогосподарські підприємства усіх організаційно-правових груп можуть використати різні типи диверсифікації як елемент адаптації до ринкових умов. Вибір такої стратегії залежить від власників і керівників підприємств. В

середовищі функціонування аграрних підприємств доцільно виділяти не зовнішні й внутрішні фактори конкурентоспроможності, а ті, що керуються і не керуються.

Обираючи конкурентну стратегію потрібно враховувати вплив зовнішнього середовища й оцінювати ресурси підприємства та характеристики стратегії. Від того наскільки внутрішнє середовище відповідає стратегії, залежить рівень адаптованості підприємства.

Література.

1. Пономаренко В. С., Тридід О. М., Кизим М. О. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи. Х. : Видавничий Дім «ІНЖЕК», 2003. 328 с.
2. Крисько Ж. Адаптація підприємства до змін зовнішнього середовища через механізм реструктуризації. *Галицький економічний вісник*. 2009. №2. С. 38-42.
3. Білошкурська Н. В. Моделі адаптивної поведінки та їх роль у формуванні економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. №12 (114). С. 101-109.
4. Довгань Л. Є., Каракай Ю. В., Артеменко Л. П. Стратегічне управління: навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 440 с.
5. Вороніна А. В., Зеніна-Біліченко А. С. Формування системи адаптивного стратегічного управління розвитком організації. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип.11. 2016. С. 294-299.
6. Бричко А. М. Конкурентоздатність як фактор адаптації сільськогосподарських підприємств до умов глобалізації. *Вісник Сумського національного аграрного ун-ту науковий журнал. Сер. «Економіка і менеджмент»*. Сумський НАУ. Суми, 2012. Вип. 11 (54). С. 117-121.
7. Соколова Л. В. Теорія і практика адаптації підприємств до мінливого бізнес-середовища: [монографія]. Харків: ХНУРЕ, 2004. 288 с.
8. Сокирник І. В. Управління реалізацією стратегії сучасної організації. *Вісник Хмельницького національного університету*. Т.2. №4. 2010. с. 112-118.
9. Краля В. Г. Основні етапи проектних пророблень щодо побудови організаційної структури управління організацій аграрного профілю. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства*. Вип. 150: Економічні науки. Харків: ХНТУСГ. 2014. С. 174-179.

References.

1. Ponomarenko, V. S. and Trydid, O. M., Kyzym, M. O. (2003). *Stratehiia rozvytku pidpriemstva v umovakh kryzy*. [Strategy of enterprise development in the conditions of crisis]. Vydavnychiy Dim «INZhEK». Kharkiv. Ukraine.
2. Krysko, Zh. (2009). «Adaptation of the enterprise to changes in the environment through the restructuring mechanism». *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*. no 2. pp. 38-42.
3. Biloshkurska, N. V. (2010). «Models of adaptive behavior and their role in shaping the economic security of the enterprise». *Aktualni problemy ekonomiky*. no 12 (114). pp. 101-109.
4. Dovhan, L. Ye. and Karakai, Yu. V., Artemenko, L. P. (2011). *Stratehichne upravlinnia*. [Strategic management]. Tsentr uchbovoi literatury. Kyiv. Ukraine.
5. Voronina, A. V. and Zienina-Bilichenko, A. S. (2016). «Formation of an adaptive strategic management system for organization development». *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. no 11. pp. 294-299.
6. Brychko, A. M. (2012). «Competitiveness as a factor of adaptation of agricultural enterprises to the conditions of globalization». *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho un-tu: Economics and Management*. Issue 11(54). pp. 117-121.
7. Sokolova, L. V. (2004). *Teoriia i praktyka adaptatsii pidpriemstv do minlyvoho biznes-seredovyshcha*. [The theory and practice of adapting enterprises to a changing business environment]. KhNURE. Kharkiv. Ukraine.
8. Sokyrnyk, I. V. (2010). «Management of implementation of the strategy of a modern organization». *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*. no 4. pp. 112-118.
9. Kralia, V. H. (2014). «The main etap design dramatic scaffolding of the organizational structure of the management of the agricultural profile». *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva: Ekonomichni nauky*. Issue150. pp. 174-179.

Abstract.

Kralia V. G. Organizational development strategic imperatives of agrarian enterprises adaptive mechanisms in modern conditions.

Інноваційні засади регулювання процесів реалізації інтересів учасників економічних відносин

Introduction. The development of an enterprise depends on the speed of its response to changes in the environment. Adaptability plays an important role in maintaining the enterprise's competitiveness. Specificity of agricultural activity requires companies to find new ways to increase the level of adaptability.

The purpose of the article is to determine the strategic directions of organizational development of agricultural enterprise adaptation mechanisms.

Results. Adaptive strategic planning product is defined. The tools of enterprise adaptation are given. The features of using adaptation tools are described. The method of the development strategy analysis of the livestock industry is offered. Weaknesses, strengths, opportunities and threats are highlighted. The characteristics of adaptation of agrarian enterprises are presented (form, result, purpose, speed of adaptation, peculiarity of adaptation to new conditions, operations through which adaptation takes place, main directions of adaptation). The problem of adaptive development of the enterprise is determined. The principles of forming the system of adaptive strategic management are given. Types of active and passive adaptation of the enterprise are characterized. Active adaptation is aimed at the implementation of appropriate measures to adjust certain parameters of the enterprise. Passive adaptation is aimed at observing the changes and their accounting. The characteristic features of enterprise adaptive development are determined. Ansoff's matrix for agricultural enterprises is given. The inseparable relationship between competitiveness and the level of adaptation of the enterprise is indicated.

Conclusions. Theoretical provisions on adaptation mechanisms in the system of strategic management of agricultural enterprises are considered and analyzed in order to adapt them to the unstable conditions of the market environment in the article. The characteristic of adaptive strategic management elements of agricultural enterprises is presented. Areas of agricultural enterprise activity with different types of adaptation are distinguished.

Key words: adaptation, strategy, adaptation mechanisms, organizational change, strategic management.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2018 р.

Бібліографічний опис статті:

Краля В. Г. Стратегічні імперативи організаційного розвитку адаптаційних механізмів аграрних підприємств в сучасних умовах. 2019. № 1. С. 24-29.

Kralia V. G. Organizational development strategic imperatives of agrarian enterprises adaptive mechanisms in modern conditions. 2019. No 1, pp. 24-29.

УДК: 338.31:637

КРАВЧЕНКО О. М., кандидат економічних наук, доцент, докторант¹
Харківський національний технічний університет
сільськогосподарства імені Петра Василенка (м. Харків, Україна)

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ УЧАСНИКІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Кравченко О. М. Система показників ефективності розвитку учасників економічних відносин агропродовольчого ринку продукції тваринництва.

Вступ. Кризова економічна ситуація негативно впливає на діяльність підприємств. Агропродовольчий ланцюг включає в себе суб'єкти декількох галузей економіки. Для мінімізації наслідків кризи необхідним є формування системи оцінювання ефективності діяльності кожного учасника таких відносин.

Метою статті є розроблення системи показників оцінки ефективності розвитку учасників агропродовольчих відносин.

Результати. Обґрунтовано доцільність визначення системи показників оцінки ефективності розвитку учасників агропродовольчих відносин. Визначено умови створення даної системи показників. Охарактеризовано сутність понять «ефективність», «результативність» та «результативність виробництва». Розроблено систему показників ефективності розвитку учасників агропродовольчого ринку продукції тваринництва. Система включає в себе показники майнового стану та забезпеченості, результативності, ліквідності та платоспроможності, рентабельності. Охарактеризовано структуру учасників агропромислового ринку відповідно до КВЕД у 2017 р. Наведено кількість працівників, зайнятих у кожній з цих груп. Наведено основні показники діяльності вітчизняних підприємств галузі тваринництва (2012-2016 рр.). Визначено, що учасники агропродовольчих відносин відрізняються тривалістю виробничого процесу, масштабами виробництва, рівнем показників результативності та рентабельності. Встановлено відсутність взаємозв'язку між показниками рентабельності та результативності підприємств. Представлено ціновий ланцюг м'ясо-молочної продукції.

Висновки. Збільшення кількості учасників агропромислового ринку України призводить до виникнення проблем у процесі їх взаємодії внаслідок економічної кризи. Це стає причиною погіршення результатів їх діяльності. Запропонована система показників є універсальною та може бути застосована до різних суб'єктів господарювання. Вона сприятиме розробленню стратегічних рішень у процесі розвитку учасників агропродовольчих відносин.

¹ Науковий консультант: д.е.н., професор В. М. Онегіна